

Täysistunto

Torstai 3.12.2020 klo 16.00—22.05

2.2. Suullinen kysymys kansanäänestysten järjestämisestä (Ano Turtiainen at)

Suullinen kysymys SKT 170/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Turtiainen.

Keskustelu

16.08 **Ano Turtiainen at:** Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsittelyprosessissa on tällä hetkellä kolme kansanäänestysaloitetta. Tänäpä tssä istunnossa käsitellään seuraavaksi kansalaisaloitetta ja lakialoitetta, joissa kummassakin vaaditaan kansanäänestyksen järjestämistä.

Suomessa on aiemmin järjestetty vain kaksi kansanäänestystä. Oikeusministeriö on jo vuosituhannen alussa tehnyt selvityksen valtiollisen kansanäänestyksen kehittämistarpeista. Suora lainaus siitä: ”Kansanäänestys on yksi keskeisimmistä valtiollisen tason suoran kansanvallan keinoista, mistä syystä sillä on keskeinen asema suoraa kansanvaltaa kehitettäessä.” Kysyn: aikooko hallitus kehittää kansanvaltaa siihen suuntaan, että kansanmielipidettä suurissa asioissa tiedustellaan kansanäänestyksillä?

16.09 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on tässä salissa 200 kansanedustajaa, jotka Suomen kansa valitsee joka neljäs vuosi, ja tässä on se kansan ääni ja kansan valta. Niin kuin edustaja totesi, niin Suomessa on aikaisemmin pidetty kaksi kansanäänestystä. Ensimmäinen oli vuonna 1931, jolloin pidettiin kansanäänestys kieltoain kumoamisesta, ja toinen kansanäänestys oli sitten 94, jolloin äänestettiin Suomen liittymisestä EU:hun, Euroopan unionin jäseneksi. Ei ole vireillä sellaista hanketta, että lähdettäisiin muuttamaan meidän perustuslakiamme. Meillä tässä salissa on valta päättää siitä, koska kansanäänestyksiä järjestetään.

16.10 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Vanhanen, mainitsitte syksyllä, että tästä tullaan tekemään vaikutusarvio, millä tavalla tämä elpymispaketti auttaa Eurooppaa ja näitä maita pääsemään eteenpäin. Meillä on suuri epäily siitä, että niitä rahoja ei välttämättä käytetä siten, että se auttaa erityisesti Suomen työllisyyden parantamista, vaikkapa viennin osalta. Ovatko nämä arviot valmiita?

Toisekseen täytyy moittia hallitusta siitä, että te pakoilette nyt vaalien taakse. Te ette halua, te ette uskalla antaa kansalle päätösvaltaa tässä asiassa. Jos te olisitte vaaleissa sanooneet, että me tulemme jatkamaan tällä tiellä, että me tuemme Euroopan unionia tulonsiirroilla näin merkittävässä määrin, niin luulen, että vaalituloks olisi ollut joku toinen. Joten tässä tapauksessa, kun ollaan perustavanlaatuisesti rikottu jo alkujaan niitä periaatteita,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 157/2020 vp

millä EU:hun liitettiin, olisi syytä välillä tarkistaa kansalta, millainen valtakirja meillä todellisuudessa on. En usko, että kansa on antanut sellaisen valtakirjan, että me lähdemme pelastamaan [Puhemies koputtaa] saksalaisia ja ranskalaisia pankkeja, mitä tässä tosiasiasa nyt vain tehdään.

16.12 Valtiovarainministeri Matti Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Komissio on tehnyt ensimmäisen talousennusteensa, jossa on mukana tämä elpymisväline, ja se päättyi arvioon, että parhaina vuosina se tulee kasvattamaan noin 2 prosenttiyksiköllä unionin taloutta. [Mika Niikko: Entä Suomessa?] — Kyllä jos koko meidän yhteinen talousalueemme kasvaa vahvasti, niin se tarjoaa myös Suomen viennille hyvin paljon mahdollisuuksia.

Mutta tähän kansalaisaloitteeseen, joka tänään on myöhemmin eduskunnassa käsittelyssä. Minusta siinä on se ongelma, että kun hallitus ja eduskunta ovat tiukasti olleet sitä mieltä, että tämä on kertaluontoinen ratkaisu, tämä ei ennakoivaltaisuutta, niin en ymmärrä sitä logiikkaa, että varsinkin ne, jotka pelkäävät sitä, että tälle tulisi jatkoa, yrittävät luoda käsityksen, että tässä olisi jo sisällä joku sitoumus tulevaisuuteen. Hallituksen mielestä tämä on kertaratkaisu, ja piste.

16.13 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Isossa-Britanniassa järjestettiin kansanäänestys, ja sen seurauksena Iso-Britannia on lähdössä Euroopan unionista. Siellä puhuttiin silloin, että kun lähdetään EU:sta, niin on enemmän rahaa käyttää omaan terveydenhoitoon. Nyt on Business Insider laskenut, että jo tähän mennessä bkt on laskenut niin paljon tämän lähdön takia, että 27 vuoden jäsenmaksut on nyt jo hävitty, ja aivan varmasti käy niin, että huomattavasti vähemmän on rahaa käytössä terveydenhoitoon ja muihin palveluihin kuin silloin, jos Iso-Britannia olisi jatkanut Euroopan unionin jäsenenä. Eli tämä vain näkökulmana siihen, että kannattaa hiukan harkita ennen kuin näihin kansanäänestyksiin lähdetään. [Eduskunnasta: Olisiko se koronan aiheuttamaa?]

Mutta vielä kysymys hallitukselle tästä oikeusvaltioperiaatteesta: Kun Unkari ja Puola ovat nyt haastaneet tämän sovun ja haluavat tehdä tällaista iltalypsyä, niin eikö voida tätä asiaa ratkaista ilman Unkaria ja Puolaa? He ovat nettosaajia, eikö se sovi meille, että heidät jätetään pois tästä sopimuksesta, jos he eivät noudata yhteisiä pelisääntöjä?

16.14 Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Satoselle tärkeästä havainnosta. On aivan selvää, että Puola ja Unkari kantavat nyt raskasta vastuuta tästä heidän viivyttelemisestään. He ovat nyt käytännössä pysäyttäneet päätöksenteon monivuotisesta rahoituskehiksestä sekä elpymisrahaston käyttöönotosta, ja nyt meidän on pantava vastuu sinne, minne se kuuluu, eli näihin kahteen maahan.

Mutta on aivan selvää, että Suomi pitää tärkeänä sitä, että EU pysyy vahvana ja yhtenäisenä. Meidän tavoitteemme ei ole työntää yhtään maata EU-jyrkänteen yli, ei sen enempää Isoa-Britanniaa kuin Puolaa ja Unkariakaan, mutta jos pysytään mukana, silloin täytyy sitoutua yhteisiin arvoihin. EU:n arvot eivät ole mitään moraali-ihanteita tai mielipiteitä, vaan ne on kirjattu perussopimuksen artiklaan 2. Ne ovat juridinen tosiseikka. Jälleen kerran minä kysyn nyt perussuomalaisilta, jos puhemies sallii: oletteko te vielä sitoutuneita oikeusvaltioperiaatteeseen, kun te eduskunnan suuressa valiokunnassa sanoudutte irti ta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 157/2020 vp

voitteesta kytkeä EU-rahoitus yhteisten pelisääntöjen, oikeusvaltioperiaatteen, noudattamiseen?

16.15 Mauri Peltokangas ps (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu, arvoisa puhemies! SDP kasasi hallituksen vaalien häviäjistä. Pahoin pelkään, että nyt te olette härskisti ohittamassa kansan mielipiteen. Onko teillä todellakin niin korkealentoiset käsitykset omasta hyvydestänne, että toimitte näin? Kysyn vielä kerran, koska tärkeästä asiasta on kysymys: petätkö te Suomen kansan vai annatteko te kansan päättää elvytyspaketista? Tämä on se tärkein tieto, minkä toivoisin kuulevani pääministeri Marinilta selitysten sijaan. Kerotkaa Suomen kansalle, kuunteletteko te heitä vai teettekö päätöksen ilman heidän mieltäpidettään. — Kiitos.

16.16 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Niin, arvoisa edustaja Peltokangas, meidät kansanedustajat on tänne eduskuntaan valittu tekemään näitä päätöksiä, ja meillä on vastuu näitä asioita käsitellä ja näistä asioista päättää. Kuten aikaisemmin kuvasin, myös eduskunnan suuri sali saa tämän kokonaisuuden käsiteltäväkseen omien varojen päätöksen kautta, ja tuolloin jokainen kansanedustaja, kukin eduskuntapuolue ja eduskuntaryhmä muodostavat tähän oman kantansa.

Suuri valiokunta antaa mandaatin hallitukselle, sen ministereille — myös pääministerille — neuvotella tämänkaltaisia kokonaisuuksia, ja me toimimme aina suuren valiokunnan ohjeistuksen mukaisesti, niin myös tässä asiassa olemme toimineet. Sen jälkeen, kun kokous on ollut heinäkuussa, ollaan myös toimitettu asiasta asianmukaisesti kokousraportti suurelle valiokunnalle.

Mutta sen lisäksi koko sali pääsee tätä asiaa käsittelemään omien varojen päätöksen kautta, ja on meidän velvollisuutemme kansanedustajina tästä asiasta päättää.

16.17 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Vanhanen ja muukin hallitus ovat toistuvasti vakuuttaneet, että elpymispaketti on ainutkertainen ja kertaluonteinen ratkaisu. Kuitenkin hallituksessa on myös luotu sellaista mielikuvaa, että Suomi ei voisi jättäytyä tämän paketin ulkopuolelle tai pysäyttää sen etenemistä, koska tämä merkitsisi eroamista Euroopan unionista. No, me olemme nyt nähneet, että Puola ja Unkari kieltäytyvät osallistumasta siihen, tosin aivan eri syistä kuin miksi Suomen pitäisi kieltäytyä siihen osallistumasta. Minun mielestäni on kummallista, jos kaksi nettosaajamaata pystyy kieltäytymään tällaisesta paketista, kun taas sen nettomaksaja, kuten Suomi, ei voisi kieltäytyä tästä paketista. Haluaisin kuitenkin kysyä ministeri Vanhaselta: Jos Suomi edellä mainituista syistä ei käytännössä voi kieltäytyä osallistumasta tähän pakettiin tai pysäyttää sitä, niin miten te voitte taata sen, että tämä on ainutkertainen ratkaisu? Entä, kun tulee seuraava paketti käsiteltäväksi, onko meillä [Puhemies koputtaa] silloin muka enemmän muskeleita kieltäytyä siitä?

16.18 Valtiovarainministeri Matti Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Aivan kuten pääministeri totesi, omien varojen päätös tarvitaan jokaisesta maasta, ja kansalliset parlamentit, myös Suomen, tekevät sen päätöksen, omien varojen päätöksen, jolla vahvistetaan lopullisesti sekä EU:n seuraavan seitsemän vuoden budjetti että siihen kytketty elpymispaketti. Ja jokainen maa, joka ei sitä hyväksy, tulee kaataneeksi sen paketin. Eli ei tätä päätöstä vielä ole tehty, se tehdään kansallisissa parlamenteissa, ja se pitää hyväksyä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 157/2020 vp

jokaisessa jäsenmaassa. Eli tämä päätöksentekoprosessi lopulliselta osaltaan tulee talvella vielä eduskunnan päätettäväksi.

Minun pointtini on se, että minusta Suomen, joka ei kannata sitä, että tästä elpymisväli-neestä tulisi joku pysyvä järjestelmä, intressissä ei missään tapauksessa ole se, että me luomme sellaista ikään kuin eurooppaoikeudellista tulkintaa, että tämä on jonkinlainen en-nakkopäätös tulevaisuuteen. Minusta meidän pitää olla johdonmukaisesti sitä mieltä, että tämä on kertapäätös tällä kertaa [Puhemies koputtaa] eikä tämä luo tulevaisuuteen ennak-kotapausta.

16.19 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän perus-suomalaisten kysymyksen, jos kyse on asian selvittelystä eduskunnalle. Tiedämme hyvin tämän kansanäänestyksen historian, johon hallitus on täällä muutamaan kertaan viittannut eri perustein, en käy sitä tietysti läpi. Kun täällä sanotaan, että EU-tietoisuus oli heikko, kun kansanäänestys järjestettiin, niin millä joku voi taata, että tässä kysymyksessä nyt se tietoisuus olisi jollakin tavalla poikkeavaa siitä, mihin me olemme aikaisemmin väittäneet menevämme?

Eduskunta ei voi olla lapanen. Eduskunta ei voi olla väty, joka välttää vastuunsa sil-loin, kun asiat tuodaan sen käsiteltäväksi. Sen on otettava vastuu niistä asioista eikä juos-tava pakoon omaa aluettaan. Meidät on asetettu kantamaan vastuuta, tekemään päätöksem-me, ja sen vuoksi kysyn: onko jokin muu Euroopan maa, joka on järjestämässä kansanää-nestyksen tämän kysymyksen ympärillä? Suuresti epäilen, että senkaltaisia esimerkkejä ei ole kovin helppo löytää. [Puhemies koputtaa — Mauri Peltokangas: Voisimmeko olla edelläkävijä?]

16.21 Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen (vastauspuheenvuo-ro): Arvoisa puhemies! — Lyhyesti sanottuna: ei ole. Ei ainakaan minun korviini ole kuu-lunut, että yksikään jäsenmaa järjestäisi nyt kansanäänestystä tällaisesta asiasta, joka ra-kentuu täysin EU:n normaaliin päätöksentekokehikkoon, noudattelee EU:n perussopimuk-sia EU-instituutioiden näkemyksen mukaan niin komission, jäsenmaiden neuvoston kuin monen, myös suomalaisen, EU-oikeusoppineen näkökulmasta. Tämä on kertaluontoinen ratkaisu, joka on tehty, on syytä muistuttaa, tämän koronaviruksen johdosta. Tämä ei ole pankkienpelastuspaketti, mikään eurokriisi-, finanssikriisipaketti, vaan kysymyksessä on EU:n solidaarisuus, joka oli olennainen osa jo siinä EU:ssa, [Perussuomalaisten ryhmästä: Syy vaihtuu, rahat lähtee!] johon Suomi liittyi jäseneksi. Ei jäsenmaiden vastuu toisistaan ole mikään tänään keksitty asia, vaan EU on rakentunut jäsenmaiden keskinäiselle solidaa-risuudelle, ajatukselle siitä, että kun hätä tulee, niin me saamme toinen toisistamme apua. Tämä saattaa olla jonain päivänä Suomelle myös turvallisuuspoliittisesti tavattoman tär-keä asia, mikä myöskin on syytä pitää mielessä, mutta päätökset tehdään demokraattisesti, [Puhemies koputtaa] viime kädessä Suomen eduskunta tulee tekemään EU:n omista va-roista päätöksen.

16.22 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli 16.10.1994, poutainen päivä, jolloinka tämä äänestys järjestettiin. Siinä äänestyksessä ky-syttiin sanatarkasti näin: ”Tulisiko Suomen liittyä Euroopan unionin jäseneksi neuvotellun sopimuksen mukaisesti?” Mutta pitääkö tämä nyt enää paikkaansa, kun on muuttunut tämä systeemi ihan toiseksi? Nyt ollaan antamassa elvytyspakettia, mistä ehkä osa rahoista me-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 157/2020 vp

nee kenties jopa mafialle — jopa mafialle. Silloin kun tästä äänestettiin, niin sehän oli aika lailla tarkalla, sillä ”ei” sanottiin esimerkiksi Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa, Kainuussa, Keski-Suomessa, Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa. Elikkä ei se asia ihan selkeä ollut vielä silloinkaan.

Kysyisin tästä elpymispaketista: Missä se vaikutusarviointi on, kun sitä ei ole ilmeisesti tehty vielääkään? Onko sitä?

16.23 Valtiovarainministeri Matti Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin totesin, komissio on ensimmäiseen talousennusteeseensa nyt sisällyttänyt ensimmäisen arvionsa tämän elvytyspaketin vaikutuksesta. Ne lopulliset vaikutukset tulevat sen kautta, että jokainen maa joutuu tekemään ohjelman, jossa ovat tavoitteet ja tapa, jolla ne vaikutukset arvioidaan ja mitataan, ja niiden yhteisvaikutuksesta sitten nähdään, mikä se lopullinen vaikutus tulee olemaan. Eli tähän palataan sitten, kun sen ohjelman toimeenpano on kunnolla käynnissä.

Täällä ei saa toiseen suuntaan esittää kysymyksiä, mutta silti kysyn: Eikö teidän perussuomalaistenkin mielestä olisi hyvä ottaa se tulkinta, että tämä on vain kertapäätös? Tämä on tähän ainutlaatuihin kriisiin, maailmanlaajuiseen pandemiaan, liittyvä talouden elvyttämispaketti. [Perussuomalaisten ryhmästä: Uskotko itsekään?] Ajatteko te sitä, että tämä on vain kertapäätös, vai annatteko te ikään kuin lupalapun niille, jotka Euroopassa haluavat, että tästä tulisi joku pysyvä järjestely?

16.24 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vaikutusarviota tulisi tehdä tietysti Suomen osalta, ja on myöhäistä tehdä vaikutusarviota enää siinä vaiheessa, kun rahat on jo käytetty. Ei tarvitse olla mikään erityinen matemaatikko sanoakseen, että jos Suomi aikoo tässä antaa yli kuusi miljardia ja lisäksi kuutisen miljardia taata muiden velkoja ja saa siitä vastineeksi ehkä, hyvällä tuurilla, sen kolmisen miljardia, niin silloin se vaikutus on Suomen taloudelle negatiivinen. Suomi saisi halvemmalla parin miljardin lisälainan, jos hallitus haluaisi lisätalousarviona sellaisen tehdä. Se olisi siis vielä lainallisesikin edullisempaa ottaa oma laina.

Tämä paketti muuttaa koko EU:n perusluonnetta, ja tämä perusluonteen muutos lähemmäs kohti liittovaltiota on se syy — kun ministeri Vanhanen kysyi — miksi tämä ei ole kertaluonteinen vaan EU on, ja Suomi on, historiallisessa tienhaarassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ensin ministeri Vanhanen ja sitten pääministeri.

16.25 Valtiovarainministeri Matti Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en ymmärrä ollenkaan sitä, miten te alistutte siihen, että te tulkitsette siten, että tämä on jonkunlainen avaus liittovaltioon. Minusta semmoiseen ajattelutapaan ei pidä alistua, koska ei tässä ole kyse siitä. Suomelle tämä on kertaratkaisu, ja me pidämme siitä tulokinnasta kiinni.

Vaikutusarvio pitää tehdä, ja kun se aikanaan tehdään, sen pitää olla tarkka. Siihen vaikuttaa hyvin paljon esimerkiksi se, käytetäänkö tätä avustusrahaa esimerkiksi vaikka jonkun sellaisen kunnallisen tai kaupungin energiayhtiön investointiin, johon tästä annetaan 10 prosenttia, joka vivuttaa sitten 90 prosenttia sen yhtiön omia varoja, ja saadaan joku satojen miljoonien investointi aikaan. Vaikutusarvioon vaikuttaa se, jos ympäri Eurooppaa esimerkiksi uusiutuvan energian, energiasäätöjen, digitaalisuuden aloille tehdään vaikka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 157/2020 vp

200 miljardin investoinnit aloille, joilla Suomella on erittäin paljon vientiyrityksiä, jotka voivat tuottaa [Puhemies koputtaa] tuotteita näihin investointeihin. [Puhemies koputtaa] Nämä lopulta muodostavat sen, mikä vaikutus tällä on.

16.26 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskeisin kysymyshän tässä on se, miksi tämänkaltaisen elpymisväline tehdään. Se tehdään sen vuoksi, että Euroopan talous elpyy koronakriisistä. Tämä on ollut aivan poikkeuksellinen terveydellinen kriisi, mutta se on ollut erittäin vakava taloudellinen kriisi, kriisi työllisyyden näkökulmasta, kriisi hyvinvoinnin näkökulmasta. Me teemme tämän elpymisvälineen sen vuoksi, että me voimme yhdessä toipua ja elpyä tästä kriisistä. Hyödyttääkö Suomea, että Euroopan talous elpyy? Kyllä hyödyttää. Se hyödyttää monella muullakin tavalla kuin vain sen kolmen miljardin kautta, mitä me todennäköisesti tästä elpymisvälineestä saisimme käyttöömmme investointeihin, joita Suomessa tehdään, koska Euroopan yhteisen talouden elpyminen — Euroopan yhteisen talouden elpyminen, sisämarkkinoiden elpyminen — on Suomen kannalta aivan kriittisen tärkeä kysymys.

16.27 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viime keväänä, kun ensimmäisen kerran tämä elpymispaketti oli täällä salissa, hallitus itse toivoi sitä, että tästä käytäisiin kansalaiskeskustelua, eikö näin? Ja täytyy sanoa, että sitten kun kesän aikana, heinäkuuhun mennessä, tuo paketti nopeasti runnottiin läpi, niin eipä sitä kansalaiskeskustelua käyty. Ei sitä valitettavasti ole käyty tämän syksyn aikana.

Kristillisdemokraatit ovat koko ajan alleviivanneet sitä, että olisi ollut järkevää pitää monivuotinen rahoituskehys ja elpymispaketti erillään. Me emme olisi joutuneet tällaiseen tilanteeseen, jossa näitä EU:n omia sopimuksia on tulkittu uudelleen, mistä myöskin tasavallan presidentti on ollut huolissaan.

Kun suomalaiset aikanaan antoivat mandaatin liittyä EU:hun, se oli hyvin toisenlainen EU: ei ollut tietoa yhteisistä veloista, ei yhteisistä veroista eikä näistä kasvavista tulonsiirroista. Ja kun täällä on sanottu, että tämä on kertaluontoinen, niin jos me nyt avaamme tien EU-verotukselle, ne verot tulevat olemaan seuraavat vuosikymmenet meidän ristimme.

Olisin halunnut kysyä pääministeriltä: Koska tämä omien varojen sopimus on tulossa tähän saliin? Onko mahdollista, että se käsitellään [Puhemies koputtaa] kahden kolmasosan enemmistövaatimuksella, [Puhemies: Aika!] koska sillä siirretään EU:lle verotusoikeutta eli toimivaltaa?

16.29 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus tuo tämän omien varojen päätöksen eduskuntaan heti, kun se on mahdollista. Heti kun tämä kokonaisuus saadaan, niin me tuomme sen välittömästi eduskuntaan. Tämä on meidän tarkoituksemme. Ja mitä tulee kysymykseen siitä, minkälaisella enemmistöllä tämä käsitellään, niin tästä asiasta varmasti kuulemme perustuslakivaliokunnan arvion, eli tämä käsitellään asianmukaisessa valiokunnassa, ja sieltä arvion saamme.

Kysymyksen käsittely päättyi.